

Šablona metodiky

Název: Proč se lidé vydávali do Sovětského svazu?

Autor: Libor Toman

Anotace: Lekce je určena studentům středních škol. Časová dotace se doporučuje max 2. vyučovací hodiny. Studenti se zamýšlejí nad otázkou, s jakou motivací jezdili různí lidé ve 30. letech do Sovětského svazu. Postupně zjišťují, že někteří měli k této zemi nekritický obdiv, zatímco jiní neváhali kritizovat, co tam nakonec viděli. Cílem je pochopit dobové perspektivy a skutečnost, že ve 30. letech měla společnost mnohdy jiné hodnoty než dnes.

Vzdělávací cíle:

a) vazba na OV RVP,

- rozvoj kompetencí k učení a k řešení problémů (analýza dílčích pramenů, interpretace)
- kompetence komunikativní (argumentace, prezentace závěrů)
- kompetence občanské (kritický postoj k médiím, porozumění rolím institucí; uvědomění si etických dimenzí)

b) vazba na princip historického myšlení a badatelské činnosti podle [teorie projektu Dějepis+](#)

- analýza a interpretace pramenů – jak pracovat s prameny, co je věrohodné a co ne
- etická dimenze – jak hodnotit činy lidí v minulosti
- historická perspektiva – proč se myšlení lidí liší od našeho

Plán lekce:

Evokace (5–7 min)

- Na základě úvodního popisu jsou studenti vyzváni, aby zapojili svou představivost a zamysleli se nad tím, co by rádi viděli a zažili ve velké a neznámé zemi, o které se mluví. Aktivitu je možné propojit se zážitky z cest do zahraničí. Učitel by měl posléze několik nápadů napsat na tabuli, aby byly viditelné při dalším řešení badatelské otázky.

Pravda o sovětském Rusku (15 min)

- Učitel studentům pustí zvukovou ukázkou části divadelní hry (viz zde: <https://drive.google.com/file/d/1sXUsuZ5ltkU0cVSCklJ8d5HBOl0GogHE/view?usp=sharing>), ve které dvojice Voskovec a Werich mluví ironicky, respektive prezentuje Sovětský svaz jako zemi, která se rozvíjí a kde není hlad (navzdory tomu, že před několika lety zde proběhl hladomor). Studenti obvykle mají problém rozpoznat, že se jedná o ironii, proto jsou k této skutečnosti přivedeni některými otázkami.

Na rozhraní dvou světů (10–12 min)

- Dva zdroje (v obou případech se jedná o fikci) popisují dva světy – evropské země (hlavně Československo a Polsko) a SSSR. V prvním případě se jedná o román s autobiografickými prvky, který se snaží realisticky popisovat jinakost Sovětského svazu od zbytku Evropy. V druhém případě jde o dílo nadšené komunistky, která SSSR prezentuje jako „zemi divů“. Úkolem studentů je postavit tyto dva zdroje do

kontrastu, přičemž zvláštní pozornost by měla být věnována nestandardnímu přechodu hranice.

Svědectví lidí (15 –20 min)

- Studenti se postupně seznamují s rozmanitými názory na Sovětský svaz. Kromě toho, že analyticky pracují se zdroji, tak také vytváří podklady pro závěrečnou syntézu. Jednotlivé výpovědi dávají na škálu kritika-nadšení (ta se dá napsat na tabuli a studenti postupně chodí a zdroje tam podle čísel umisťují). Na závěr napíší krátký novinový článek. Mají na výběr, zda se stanou kritiky nebo obdivovateli SSSR.

Správné odpovědi a hodnocení:

- V případě evokace postačí, když se bude jednat o slovní spojení, např. jak se tam žije lidem, zda se tam lidé mají lépe než jinde, co tam stát dělá pro lidi, jestli funguje komunistický experiment apod.
- Audiokázka vede studenty ke zjištění, že na Sovětský svaz ve 30. letech existovaly různé (politické) názory, že byli lidé k SSSR nekritičtí a že mohly chybět dostupné informace, na jejichž základě by si o zemi udělali objektivní obrázek.
- V části Na rozhraní dvou světů studenti pochopí, že Evropa a SSSR byly dva světy. V prvním zdroji je SSSR spojován s obavami a jinakostí, ve druhém s radostí. Úryvky tak jdou proti sobě. Hranice Polsko-SSSR je tedy jakási kulturní (mentální) a fyzická bariéra, která pro cestujícího představuje zásadní změnu.
- Závěrečná část Svědectví lidí by měla vést k tomu, že si studenti uvědomí, že neexistovala pouze kritika/obdiv k SSSR, nýbrž, že různí lidé k této zemi přistupovali různě, např. že někdo mohl Sověty kritizovat, přesto od nich hodně očekával. Závěrečné reportáže by měly být také psány z pohledu obdivovatele. Studenti mají přirozenou touhu napsat pouze kritiky, je proto dobré je rozdělit na polovinu. Cvičí se tak v empatii, mohou takto pochopit hodnoty a aspirace lidí, které jsou jim za normálních okolností cizí.